

Mircea Flonta, Hans-Klaus Keul și Jorn Rusen (coord.), Religia și societatea civilă

Ed. Paralela 45, Pitești, 2005.

Actualitatea dezbatelor asupra fenomenului religios nu necesită lămuriri suplimentare e, cumva, *sine qua non*. Adică, la rigoare, și forțând ușor lucrurile, religia se pare că nu înțelege datul epistemic al societății contemporane. Ea „uită” societatea seculară, specific occidentală în care trăiește; „uită” că Dumnezeu a murit; „uită” că *sensul* nu e originar, ci, cu bunăvoință, poate original, dar numai ca efect istoric; „uită” că măștrii suspiciunii i-au demonstrat neadevărul; „uită” că credința, ca una din axiomele sale fundamentale, e discutabilă în raport cu rațiunea. Toate aceste probleme sunt regăsite în volumul colectiv al întâlnirii de la Sibiu consacrată relațiilor complexe presupuse de relația dintre religie și societatea civilă. Autorii prezenți în volum încearcă, fiecare, să dea o soluție relativ la aceste „uitări”.

Aducând în discuție crizele de sens cu care societatea occidentală se confruntă, Jorn Rusen propune drept soluție recursul la religie (cu referință specială la religiile avramice). Instituind ca regulă universală „transcendența și mântuirea”, proprie tuturor celor trei religii, se poate spera într-o reglare a atitudinilor care depășesc *prea mecanicele* principii specifice democrațiilor, adică egalitatea și imperativul toleranței. Soluția pare simplă atâta vreme cât, ca și alt exemplu, esteticul stă drept mărturie a acestei reușite. Identitatea pare salvată, diferențele de asemenea, nu mai rămâne decât să începem dialogul având drept principiu, ne spune Jorn Rusen, înțelegerea ca și posibilitate de recunoaștere atât a diferențelor cât și a elementelor comune.

Un loc de cinste îl ocupă, în acest ansamblu de texte, destul de omogene, raportul atât de discutat dintre credință și rațiune. Accentul pus pe atât de forjatul raport credință/rațiune se bazează pe necesitatea construcției unei societăți civile capabile să facă față excesului materialității, excesului civilizației, crizei morale, etc. O posibilă soluție, ne spune Gheroghiță Geoană, nu poate sta decât sub necesitatea restaurării sacralului, într-o manieră oarecum eliadeană, cu toate funcțiile pe care acesta le poartă cu sine. Spre pildă, funcția integrativă atât de necesară fiecărei comunități nu o poate da decât apelul la sacru. Însă, această zbatere perpetuă între *dianoia* și *nous*, ne avertizează Mihail Radu Solcan, scindează comunitățile creând, pe de o parte societăți deschise, și pe de alta societăți tradiționale. Societatea deschisă acceptă mai ușor ceea ce modernitatea aduce cu sine. Cea de a doua este, însă, păstrătoarea tradiției. Această posibilitate de lectură a societăților tradiționale ne este propusă de Mircea Flonta, care analizează mentalitățile religioase populare specific românești. Cheia de lectură apare ca fiind morala kantiană care ar trebui să regleze raporturile

Key words:

religion, civil society,
Mircea Flonta, Jorn
Rusen, Hans-Klaus Keul,
religious community

dintre „trăire” și „practica religioasă”, pentru că „această mentalitate religioasă nu constituie nucleul religiozității”, mai mult, acest „spirit accentuat gregar” nu lasă loc „pentru poziții și inițiative personale”. Nu știm dacă Mircea Flonta adoptă aici poziția lui Max Weber, nici măcar dacă acceptă teoria lui Huntington, ci doar că mentalitatea țaranului român este una profund retrogradă. Două precizări sînt necesare în acest caz. Moralitatea kantiană sucombă fără religie, și nu în sensul necesității ideii de Dumnezeu ca principiu regulativ, ci, la nivelul celei mai banale practici, unde actul moral pur, ca și fenomen, nu-și suportă singurătatea avînd mereu nevoie de un soi de recunoaștere divină care să-l facă posibil. Apoi, în al doilea rînd, vorba lui Țuțea „nu mi-aș dori să trăiesc în lumea lui Kant”.

Religia și moralitatea (dacă acceptăm că pot fi scindate total) pot fi elemente constitutive ale societății civile, desigur, salvardate de rațiune. Însă, se pare că avem nevoie de o propedeutică pentru a putea reglementa un raport funcționalabil între cele trei. Adică, cât mai simplu cu putință, avem nevoie de maeștrii spirituali, ne spune Laura Gheorghiu. În acest sens registrul suportă puține mărturii. Cine sunt într-o

societate de consum, o societate de masă, o societate în care lipsesc cu desăvîrșire ierarhiile, maeștrii? Punînd toate aceste întrebări, și fără a da un răspuns, Laura Gheorghiu ne sugerează cum ar trebui să arate un maestru spiritual: „Maestrul nu e un profesor care să te învețe ceva, care să dea note. E un individ care și-a găsit propria definiție. Cel mult îți oferă un semn că drumul, căutarea propriei identități merită efortul, o mărturie că se poate, că lucrurile au sens”. Să presupunem că am înțeles. Adică, la limită, șansa societății civile, ca bun garant al funcționării democrației stă în modelele pe care ar trebui să le urmăm. Deși acestea sunt de negăsit în arealul societății contemporane, masificate, avem datoria de a le căuta.

Soluțiile propuse în acest volum vin să dea un răspuns construcției unei societăți civile atât de necesară în contemporaneitate. Religia apare ca fiind un element definitoriu și decisiv. În acest sens, spre exemplu, Ioan Vasile Leb vede în societatea civilă analogul comunității religioase, care trebuie să facă obiectul unei analize atente în aceeași măsură în care analizăm moralitatea sau raționalitatea.